

Eduskunnan talousvaliokunnalle

TaV@eduskunta.fi

Asia: HE 111/2025 vp

KIRJALLINEN LAUSUNTO EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE APTEEKKITALOUDEN UUDISTUSTA JA LÄÄKESÄÄSTÖJEN TOIMEENPANOA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Kuluttajaliitto ry (jäljempänä Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa eduskunnan talousvaliokunnalle kirjallinen lausunto otsikkoasiasta. Kuluttajaliitto esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Valtioneuvoston lääketaksasta annettua asetusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että reseptilääkkeiden lääketaksaa leikattaisiin apteekkien myyntikatteen osalta. Leikkaus on saadusta lausuntopalautteesta huolimatta jätetty vaatimattomaksi.

Kuluttajaliitto on kannattanut lääketaksan alentamista useissa yhteyksissä ainakin vuodesta 2020 alkaen. Katsomme, että lääkkeiden kuluttajahinnat ovat monien kuluttajien maksukykyyn nähden liian korkeita. Esimerkiksi teettämämme selvityksen (Aula Research 2022, n=1090) mukaan 32 % vastaajista oli viimeisen kolmen vuoden aikana lykännyt lääkkeiden ostamista tai jättänyt kokonaan ostamatta lääkkeitä niiden hinnan vuoksi. Vastaajista 76 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että lääkkeet ovat kalliita Suomessa. Tuoreimman kuluttajakyselymme (Aula Research 2025, n=1149) mukaan lääkeostoksista oli säästänyt 17 % vastaajista kyselyä edeltäneen puolen vuoden aikana. Eniten lääkemenoina olivat säästäneet 18–35-vuotiaat vastaajat (21 %).

Jotta tarpeen mukaiset lääkkeet on mahdollista ostaa, Kuluttajaliitto pitää erittäin tärkeänä sen ratkaisemista, miten lääkkeistä saadaan mahdollisimman edullisia kuluttajille. Lääketaksan alentamisen tavoite madaltaa lääkkeiden kuluttajahintoja on hyvä ja suunta oikea, mutta näin pienellä leikkauksella kuluttajavaikutukset jäävät vaatimattomiksi. Siinä missä enintään 7,49 euron ostohinnalla ostettua lääkettä on tähän asti myyty ennen toimitusmaksua ja arvonlisäveroa 1,42-kertaisella hinnalla, muutoksen jälkeen kerroin olisi 1,40.

Kuluttajaliitto pitää hyvänä asiana, että saatu lausuntopalaute on huomioitu apteekkiveroa koskevaa sääntelyä valmisteltaessa. Kuluttajaliitto kannattaa sivuapteekkivähennyksen lisäämistä ehdotukseen. Toistamme kuitenkin aiemmin esittämämme näkemyksen, että apteekkien ja lääkkeiden saatavuuden turvaamisesta on huolehdittava myös harvaan asutuilla alueilla, joten muutoksia ja niiden vaikutuksia on seurattava tiiviisti tästä näkökulmasta.

Kuluttajaliitto on kannattanut [aiemmassa lausuntotyössään](#) joidenkin itsehoitolääkkeiden vapauttamista apteekkien ulkopuoliseen myyntiin lääketurvallisuus huomioiden. Syitä tälle ovat lääkkeiden saatavuuden parantaminen ja hintakilpailun edistäminen. Fimean [lääkebarometrin](#) (s. 27) vastaajista 26 % oli ollut usein tilanteessa, jossa olisi tarvinnut lääkettä apteekin ollessa kiinni. Vastaajista 45 % ostaisi mieluummin itsehoitolääkkeensä päivittäistavarakaupasta kuin apteekista. Yli 80 % vastanneista halusi, että heillä olisi lääkkeitä ostaessaan mahdollisuus saada neuvontaa farmaseutilta tai proviisorilta.

Ehdotettu vapautettavien lääkkeiden valikoima on uudistuksen tässä vaiheessa suppea, mitä perustellaan lääkitysturvallisuudella. Mikäli itsehoitolääkkeiden myyntiä halutaan vapauttaa apteekkeista päivittäistavarakauppoihin ennen kuin lääkeneuvontaa koskevaa sääntelyä on muutettu, valikoiman suppeus onkin lääkitysturvallisuuden kannalta perusteltu. Samalla on huomioitava, että lääkkeiden saatavuutta parantavat vaikutukset eivät kohdistuisi muutoksen tässä vaiheessa niihin kuluttajiin, jotka käyttävät muita itsehoitolääkkeitä kuin niitä, joita myyntiin nyt ollaan vapauttamassa.

Kuluttajaliitto huomauttaa, että lääketurvallisuuteen vaikuttaa ennen kaikkea saatavilla oleva neuvonta, minkä vuoksi olisikin tärkeää, että nimenomaan neuvontaa koskevaa lainsäädäntöä uudistettaisiin pikaisesti siten, että päivittäistavara kaupassa asioiva kuluttaja voisi saada riittävän laadukkaasti, turvallisesti ja nopeasti lääkeneuvontaa. Vastuullisia ja turvallisia valintoja tekemään pyrkivien kuluttajien täytyy voida tietää, mistä saa apua itsehoitolääkkeisiin liittyvissä kysymyksissä. Lääkeneuvontaa koskevan sääntelyn uudistamisen jälkeen keskusteluun vapautettavan lääkevalikoiman laajuudesta tulee Kuluttajaliiton näkemysten mukaan palata viivyttämättä.

Jotta itsehoitolääkkeiden vapauttaminen päivittäistavara kauppoihin voisi johtaa myyntipisteiden väliseen hintakilpailuun, tarvitaan riittävän laajaa valikoimaa, sillä valikoiman laajuus vaikuttaa lääkeyhtiöiden kannustimiin osallistua vapautetuille markkinoille ja hintakilpailuun. Yleisperiaatteena esimerkiksi kilpailu- ja kuluttajavirasto on [lausunut](#), että mitä enemmän toimijoita markkinoilla on ja mitä avoimempaa markkinoille tulo on, sitä paremmat ovat hintakilpailun edellytykset verrattuna suljetumpiin markkinoihin.

Kuluttajaliitto katsoo, että uudistuksen suunta on oikea, mutta vaikutukset kuluttajan arkeen jäävät vielä vähäisiksi. Matka itsehoitolääkkeiden saatavuuden parantamiseen, hintakilpailun tehostamiseen ja lääketurvallisuudesta huolehtimiseen on vielä kesken.

Myyntikanavan laajentamiseen liittyen Kuluttajaliiton näkemys on, että samalla kun suojataan kuluttajaa, on varmistettava, että markkinoille tulemisesta ei tehdä tarpeettoman vaikeaa. Toimivat markkinat edistävät kilpailua ja hyödyttävät kuluttajaa. Kuluttajaliitto pitää kuitenkin perusteltuna hallituksen esityksen lausuntopalauteosiossa todettua, että punninnassa on pidettävä etusijalla lääkitysturvallisuutta.

Kuluttajaliitto kannattaa lääkemääräyksestä poikkeamiseen liittyvää sääntelyä ja siihen tehtyjä muutoksia. Kuluttajaliitto toistaa kuitenkin ehdotuksensa, että lääkemääräyksistä poikkeamisia seurataan myös jatkossa tarkasti ja varmistetaan, että muutoksesta ei ala johtua vaikutuksia apteekkien varastointivelvoitteen täyttämiseen.

Helsingissä 8.10.2025

Kuluttajaliitto ry

Ella Ylikarhu, juristi. OTM, TM